

Arbeidskosten in de akkerbouw en glastuinbouw

Gerben Jukema en Ruud van de Meer

Arbeidskosten vormen in de land- en tuinbouw één van de grote kostenposten op een bedrijf. Dit artikel gaat in op de verschillende typen arbeidskosten, hoe invulling wordt gegeven aan de arbeidsbehoefte, trends in arbeidsverdeling en ontwikkeling van het aandeel arbeidskosten in de totale kosten. Op basis van een vergelijking tussen de jaren 2002 en 2007 is geanalyseerd of er grote verschuivingen hebben plaatsgevonden in de sectoren akkerbouw, glasgroente en sierteelt.

Verskillende arbeidskosten, een nadere verklaring

De totale arbeidskosten zijn voor dit artikel gedefinieerd als de som van de betaalde arbeid, de berekende arbeid en de kosten voor werk door derden. Bij betaalde arbeid is er onderscheid te maken tussen de arbeid van vast personeel en de arbeid die los wordt ingehuurd bijvoorbeeld via uitzendbureaus. De ondernemers en gezinsleden maken ook uren in het bedrijf, maar deze uren worden niet uitbetaald. Ze worden voor de vaststelling van de kosten gewaardeerd tegen een uurloon volgens CAO, wat leidt tot de zogenaamde berekende arbeidskosten. Tenslotte zijn er de kosten voor werk door derden. In de akkerbouw betreft dit veelal de kosten voor inzet van de loonwerker en in de glastuinbouw ook de kosten voor arbeid voor aangenomen werk door uitzendkrachten.

Aandeel arbeidskosten in de totale kosten van een bedrijf

Arbeidskosten zijn voor akkerbouw- en glastuinbouwbedrijven een belangrijke kostenpost. Deze kosten maken voor de besproken typen ruim een kwart uit van de totale kosten van een bedrijf (tabel 1). Dit aandeel is in de laatste jaren in alle drie de sectoren afgenomen. In de akkerbouw daalde dit aandeel met zes procentpunten. Bij de glasgroentebedrijven nam het aandeel het snelste af. In 2002 lag het aandeel nog boven de 37%. Het aandeel arbeidskosten in de totale kosten is bij glasgroenten echter nog steeds het hoogste van deze drie sectoren. Dat de arbeidskosten een kleiner percentage uitmaken van de totale kosten komt in de akkerbouw en glasgroenteteelt onder andere door een lagere arbeidsinzet per hectare. Ook de ontwikkeling van andere kosten speelt een rol. Vooral de kosten van kunstmest en energie zijn de afgelopen jaren sterk gestegen, waardoor de arbeidskosten een kleiner deel uit zijn gaan maken van de totale kosten.

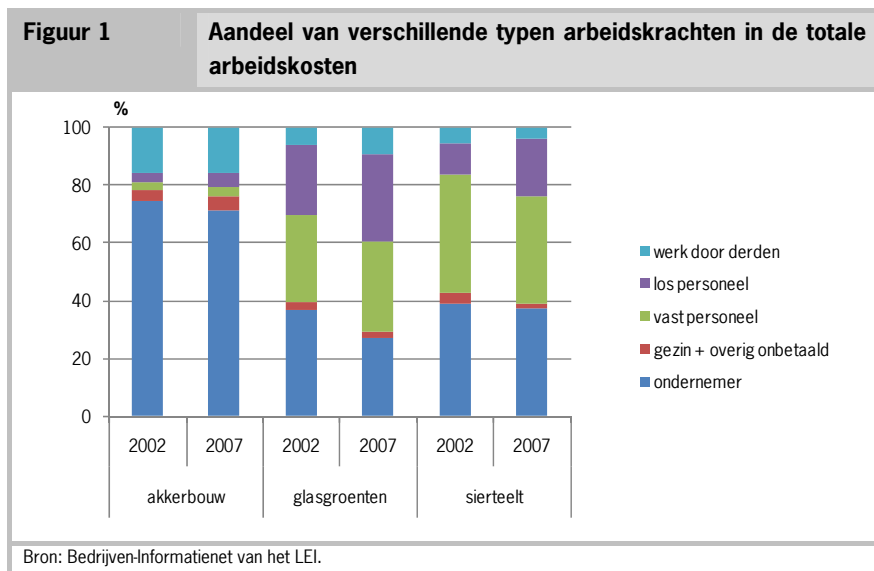
Tabel 1	Gemiddelde arbeidskosten (euro per bedrijf) en het aandeel van de arbeidskosten in de totale kosten, naar bedrijfstype, 2007		
	Akkerbouw- bedrijven	Glasgroente- bedrijven	Sierteelt- bedrijven
Arbeidskosten	65.000	300.000	260.000
Idem in % van totale kosten	26	29	26

Bron: Bedrijven-Informatienet van het LEI

Akkerbouwer levert meeste arbeid zelf

In figuur 1 zijn de aandelen weergegeven van de verschillende typen arbeidskosten voor de bedrijfstypen. In de akkerbouw bestaat ongeveer 75% van de totale arbeidskosten uit berekende kosten voor de ondernemers, terwijl dat bij de glasgroente- en sierteeltbedrijven op 30 tot 40% ligt. Akkerbouwbedrijven zijn

gemiddeld kleiner en minder arbeidsintensief dan de glastuinbouwbedrijven. Ondernemers op akkerbouwbedrijven kunnen het grootste deel van het jaar zelf in de arbeidsbehoefte van het bedrijf voorzien. Bij piekmomenten maakt de akkerbouwer vooral gebruik van werk door derden, in dit geval vooral loonwerkbedrijven die over machines beschikken die voor de ondernemer niet rendabel zijn om zelf in bezit te hebben. Een kleine 15% van de arbeidskosten wordt door derden ingevuld (dit is een lichte overschatting van de werkelijke hoeveelheid arbeid die door de loonwerker wordt ingezet, omdat in de loonwerkkosten ook een vergoeding is opgenomen voor de kosten voor de inzet van machines (brandstof, afschrijving e.d.).

Tuinders maken veel gebruik van vast en los personeel

Het aandeel van vast personeel is in de glastuinbouw veel hoger dan in de akkerbouw. Het aandeel vast personeel is in de sierteelt verreweg het hoogst met een aandeel van ongeveer 40%, terwijl dit bij de glasgroente bedrijven op circa 30% ligt. In de akkerbouw wordt nauwelijks gebruik gemaakt van vast personeel. Bij de glasgroentebedrijven is het aandeel los personeel met ongeveer 25% tot 30% van de arbeidskosten relatief hoog. Het verschil in inzet van los personeel tussen glasgroente- en sierteeltbedrijven komt vooral doordat bij de sierteeltbedrijven de arbeidsbehoefte gedurende het jaar gelijk is verdeeld dan bij de glasgroentebedrijven. Voor glasgroentebedrijven is de winterperiode vrij rustig en kan worden volstaan met het vaste personeel. Werk door derden beslaat in glasgroentebedrijven tussen de 5 en 10% van de arbeidsinvulling, terwijl dit in de sierteelt rond de 5% ligt. In de meeste gevallen is dit aangenomen werk door uitzendkrachten; sommige werkzaamheden worden tegen een vast bedrag per eenheid uitgevoerd, bijvoorbeeld per geplozen roos. Meewerkende gezinsleden en andere hebben slechts een klein aandeel in de totale arbeidskosten.

Trends in de arbeidsverdeling

In de akkerbouw is de afgelopen vijf jaar geen sterke verandering te constateren in de arbeidskostenverdeling. Er is een kleine daling van het aandeel van de ondernemer (-3%) ten gunste van arbeid door vast personeel (+1%) en los personeel (+2%). De opvallendste verschuiving heeft plaatsgevonden bij de glasgroentebedrijven. Hierbij neemt het aandeel van de ondernemer sterk af (-10%) ten gunste van losse arbeid (+7%) en 'werk door derden' (+3%). Dit is vooral door de sterke schaalvergroting te verklaren. Bij de sierteeltbedrijven wordt vaker dan in 2002 gewerkt met losse arbeidskrachten (+9%). Alle andere typen arbeid (berekende arbeid van onder andere de ondernemer -4%, vaste arbeid -4% en werk door derden -1%) leverden hiervoor aandeel in. Hier ligt vooral de grotere behoefte aan flexibele arbeidsinvulling aan ten grondslag.